

Regionale Energiestrategie Arnhem-Nijmegen mist sexy stip op de horizon voor ons landschap, onze energie en onze toekomst

Een perspectief op het concept bod RES Arnhem-Nijmegen

Door Ineke de Jong en Irma Corten, 2 juli 2020

Vertegenwoordigers energiecoöperaties RES regio Arnhem-Nijmegen

Het afgelopen jaar heeft de regio Arnhem-Nijmegen een voortvarend proces georganiseerd om te komen tot een concept bod voor de Regionale Energiestrategie. De regio heeft met bestuurders en een indrukwekkende hoeveelheid stakeholders dit proces doorlopen. We zijn blij met de aandacht voor duurzame energie en de ambitie van de regio richting 2030 en 2050. Het concept bod is een eerste stap en de weg naar regionale energievoorziening is nog lang. Er volgt nog veel uitwerking en de plannen zijn zeker niet in beton gegoten.

Toch knaagt er wat ons betreft iets fundamenteels in onze Regionale Energiestrategie Arnhem-Nijmegen: er mist een sexy stip op de horizon. En die is wel nodig om warm te lopen, enthousiast te worden en onze toekomstige regionale energievoorziening in ons landschap met plezier en liefde te gaan bouwen. Met lokale betrokkenheid, lokaal eigenaarschap en zeggenschap, waarmee we de slagingskans van onze regionale energietransitie vergroten en de samenhang met andere lokale thema's borgen. Het gaat tenslotte om ons landschap, onze energie en onze toekomst.

Ons landschap

Het RES proces dat leidde tot het concept bod is tot nu toe vooral ruimtelijk ingestoken. Het proces tot nu toe heeft een mooi overzicht gegeven van mogelijke en logische plekken en kansen. Daarbij is er veel aandacht voor koppelkansen en integrale afweging. In het afwegingskader is ook maatschappelijk draagvlak een belangrijke pijler. Maar het is helaas een geparkeerde pijler. Voor het invullen en uitwerken van de kansen is het hoog tijd om de geparkeerde pijler van stal te halen.

Met de participatietafel wordt verder nagedacht over het thema maatschappelijk draagvlak. Deze tafel gaat in het vervolgtraject werken aan een uitvoeringshandreiking. We doen graag mee aan deze participatietafel. Maar er is meer nodig dan een tafel en een handreiking. Een echt open uitnodiging van onze bestuurders in de regio om de energietransitie samen en lokaal te gaan doen – om concrete invulling te geven aan het motto 'van, voor en door de samenleving' en samen te bouwen aan een fundament van mensen en organisaties.

Voor de daadwerkelijke invulling van participatie wordt verwezen naar gemeentelijke processen. An sich een logische keuze, het gemeentelijke niveau als de plek waar de discussie over duurzame energieprojecten moet worden gevoerd. Maar om twee redenen is het niet verstandig de visie en uitvoering van participatie geheel op gemeentelijk niveau te beleggen.

Ten eerste, duurzame energieprojecten met zon en wind hebben een grote impact op het landschap, ons landschap. Hoe meer energieprojecten we maken die de mensen in de omgeving niet waarderen, hoe groter de toekomstige weerstand. Hoe wij omgaan met de weerstand die projecten onvermijdelijk ook gaan oproepen, is een redelijke voorspeller voor de vertraging die we gaan oplopen. In het huidige bestel kan een goed geïnformeerde tegenstander een vertraging van maanden of zelfs jaren veroorzaken.

Kortom, het wel of niet op een goede manier betrekken en enthousiasmeren van burgers is een kritische succesfactor in onze regionale energietransitie. Als we dat niet, niet tijdig of niet intensief doen, organiseren we onze eigen weerstand en vertraging. In de concept RES is gekozen voor

zoekgebieden, die nog niet besproken zijn met de burgers en pas deze zomer worden besproken in de gemeenteraden. Dat kan en zal leiden tot weerstand zoals bijvoorbeeld onlangs in Rheden¹.

Ten tweede, de impact van duurzame energie opwek gaat over gemeentegrenzen heen. Dat zie je overduidelijk op de grens van bv. gemeente Druten en Wijchen (diverse zoekgebieden), gemeente Arnhem en Westervoort (Windpark Koningspleij) en gemeente Nijmegen en Beuningen (Engie-terrein).

Daarom is het wat ons betreft van belang om ook regionaal uitgangspunten vast te stellen, te streven naar goede invulling van lokaal eigendom en een regionaal verbeeldend verhaal over onze energietransitie te gaan schrijven.

Lokale energie – vraag en aanbod in onze regio

Voor 55% CO2 reductie in 2030 is in onze regio 3,5 TWh duurzame opwek nodig. En dan zijn we er nog niet, want het doel van 2050 is nog ambitieuzer. Het jaarlijks verbruik van onze regio is 17,8 TWh. We gaan ook besparen, waardoor de verwachting is dat we in 2050 8,3 TWh energie nodig hebben. Deze energie is bij voorkeur en waar mogelijk lokaal, binnen de regio, opgewekt (het is niet haalbaar om alle Nederlandse energie op zee op te wekken).

Het heeft voordelen dit lokaal en duurzaam op te wekken, dicht bij de afnemers, waardoor vraag en aanbod beter gematcht kunnen worden. En wij, bewoners en gebruikers, kunnen dan bijdragen én profiteren van de investeringen die wij zelf doen ten behoeve van onze eigen energievoorziening. Lokale betrokkenheid, in de vorm van lokaal eigendom en zeggenschap is óók de enige manier waarop de integratie van de thema's, natuur en landschap, bedrijventerreinen, inpassing in het elektriciteitsnet, met elkaar verbonden worden.

Het is van groot belang daarvoor in gemeentelijke beleidskaders de ruimte voor lokaal partnerschap vast te leggen en te borgen. Om te zorgen dat er ruimte is voor het ontwikkelen van lokaal eigendom, én prioriteit wordt gegeven aan integraliteit. Nu, bij de afronding van het concept bod van de RES en voor de verdere concretisering en uitvoering, is de tijd om daar aandacht aan te schenken.

Gemeenten zijn hierbij aan zet. Niet met het omgevingsrecht, wel vanuit de vaak nog te ontwikkelen beleidskaders. Hiermee zijn landelijk goede ervaringen. Wij zien graag die goede ervaringen in en met onze regio uitgebouwd worden (lees meer in de notitie Lokaal eigendom in beleid²). Pas na goede verankering van het proces en de uitgangspunten in de beleidskaders, kan lokaal het gesprek gevoerd worden over de invulling. De verankerde lokale verbondenheid kan dan als perfecte satéprikkers voor de integratie van de thema's fungeren en ook de verdeling van de lasten en de lasten borgen.

Lokaal eigendom is in het klimaatakkoord met opzet niet strak gedefinieerd. Lokaal eigendom krijgt het beste lokale invulling en eigenaren zijn bv. overheid, bedrijven, boeren, burgers en buitenlui, misschien op elke plek weer in een iets andere, passende coalitie.

Een doel met nog te weinig aantrekkingskracht

Dat het doel van 3,5 TWh niet sexy is, zal niemand ontkennen. We hebben ook onze twijfels bij de aantrekkingskracht van de opdracht uit het Klimaatakkoord. Die opdracht is er, met goede redenen, maar iets moeten is zelden een goede intrinsieke motivator om ergens voor te zijn, aan mee te werken of in ieder geval geen tegenstand aan te bieden. Wij denken dat een lokaal verhaal, een wenkend perspectief, de aantrekkingskracht van het doel kan vergroten. Dat is ook een van de

¹ <https://www.gelderlander.nl/rheden/plan-voor-dertig-voetbalvelden-met-zonnepanelen-overvalt-dorp-spankeren~ad32de03/>

² <https://departicipatiecoalitie.nl/document/lokaal-eigendom-in-beleid/>

conclusies van onderzoek van het Fries Sociaal Planbureau³. Het is makkelijker warm lopen als je weet wat het opwekken van duurzame energie maken in ons achterland, onze eigen polders, komgebieden en heuvelruggen, kan betekenen voor jezelf en voor je omgeving. De potentie van lokale energieprojecten is enorm: zowel financieel (lokale economie) als maatschappelijk (verbindingen en koppelkansen). En als we het lokaal doen, kan het misschien zelfs ook nog meevallen in het landschap. En dat is een perspectief wat we zouden moeten schetsen, in de spotlight zetten en omarmen.

Volwaardige participatie en lokaal eigendom

De energietransitie wordt succesvol wanneer burgers een actieve en betrokken rol krijgen en zoveel mogelijk lokale samenwerking met andere partijen, voor- én tegenstanders, worden gesmeed. Gedragen projecten ontstaan vanuit de dialoog op de plek waar het hart en de belangen van de omgeving liggen, waar men 'eigenaar' is. Gedragen en kansrijke projecten ondervinden minder tegengas, kunnen meer koppelkansen waarmaken en zorgen voor goede voorbeelden. Projecten die zijn verankerd in de lokaliteit worden mooiere projecten, met meervoudige waardecreatie. Zoals bijvoorbeeld het Zonneveld Reeth dat tot stand gaat komen door inzet van gelden uit het Omgevingsfonds van Windpark Nijmegen-Betuwe. En het [Windpark Zeewolde](#), een unieke samenwerking van meer dan 200 lokale boeren, inwoners en ondernemers, dat binnenkort gebouwd wordt. En het Buurt Energie Systeem⁴ Bomenbuurt-Oost dat onderzocht wordt in de Nijmeegse wijk Hengstdal, een voorbeeld van een initiatief dat mogelijk tot een 'warmteschap'⁵, een warmte energiegemeenschap, gaat leiden. Dit zijn goede voorbeelden die broodnodig zijn om de energietransitie niet te laten stagneren.

Lokaal eigendom en zeggenschap is meer dan participatie, en is ook meer dan alleen financieel eigenaarschap. En overigens, we zijn blij met ontwikkelaars van buiten de regio die een steentje bijdragen. Maar samenwerking met lokale partijen moet vanuit de nieuwe beleidskaders een voorwaarde zijn in de vergunningverlening.

De rol van energiecoöperaties

In het concept bod RES Arnhem-Nijmegen is benoemd dat energiecoöperaties een vliegwiel kunnen zijn voor de regionale energietransitie. Die rol spelen we ook graag. We weten als geen ander hoe we het beste lokaal verankerde energieprojecten kunnen maken. We gaan graag aan de slag als partner in de uitvoering van de RES. Samen met andere partners in de regio. In een coalitie die breder is dan de bestuurlijke setting waarin nu de besluiten genomen worden: een coalitie waar bedrijven, boeren, burgers en buitenlui meer dan nu als partners worden gezien. Niet alleen als stakeholders, maar als bondgenoten in een mooi nieuw hoofdstuk van de geschiedenis van onze regio.

Lees meer over bestaande lokale energiecoöperaties en lokale duurzame energieprojecten op
<https://burgersgevenenergie.nl/> (regio AN)
<https://energiesamen.nu/> (landelijk)
<https://departicipatiecoalitie.nl/> (samenwerkingsverband bewonersparticipatie energietransitie)

Meer weten of contact opnemen met (een van) de energiecoöperaties:
info@burgersgevenenergie.nl

³ <https://vng.nl/artikelen/interview-arjen-brander-acceptatie-energietransitie-vraagt-om-goed-verhaal>

⁴ <https://duurzaamhengstdal.wordpress.com/buurt-energiesysteem-bes/>

⁵ <https://energiesamen.nu/nieuws/66/het-warmteschap-een-nieuwe-speler-op-de-warmtemarkt>